

при „малкият път“ се очер- ^{3/25}
тава, според политите из-
числения на космологични,
както една обикно и изглежда-
ща неща, от безброй много
звезди (свотча), ~~както~~ една
част от ^{както} тях образуват
сферичовидни разположения.
Диаметърът на тази
система в елипсоидна-
цията ѝ радиус е около
100,000 светлинни години, а
Нептуниевият ѝ диаметър е
10,000 ~~и~~ светлинни години.
Това ще рече, че ~~светът~~ и ели-
псоидният кулсър в физически

4/26

Світ - світлий, але
потреба і тремтіння оті еди-
ти до дригів країн на наш
веківська система, що пере-
ва ^{се} і широта 300,000 кіло-
метрів в середній, де по-
купа 100,000 років!

Коліти космичними уч-
аствами домагаю, те Наші
слова і сати оті еди по-
маги чужа зведи, коліти
чужа образу еди по-
ложама систіма, коліти
меша ^{внутрішня} і сати оті меша
мші, меша се доми на
сфера оті Героль четвор.

Улните галактически си-
стеме не е неподвижни. Не
е върти около се, но по ми-
кава "преулетява". Камере-
то е, че нашите слънце пра-
едно заобикаляне около пъри
се за "приблизително 240
милиона светлинни години!

Около 30 милиарда звезди
(слънце) образуват пъри звездна
система.

И това е само една от
вероятните на възможни ве-
рени. Много, ~~много~~ тесни
вероятни острови са "пре-

впечатления отъ цялия космосъ, чрезъ всѣка точка на своята безкрайно чувствителна повърхностъ. Умътъ, отъ своя страна, би могълъ да се уподоби на една жизнено-магнитна игла, чийто връхъ се движи и привлича съ неописуема бързина къмъ всѣка точка отъ свърхчувствителната сфера на дупата. По този начинъ, вътрешнитѣ и външни въздействия се приематъ и предаватъ отъ единъ центъръ на другъ.

Въ природата, която ни изглежда като единъ величествено устроенъ свѣтъ, пълненъ съ разнообразие, има, наистина, нѣщо достойно за почуда и възхищение. Цялото ~~това~~ мироздание, което чувствуваме и възприемаме като нѣщо цялостно, е построено отъ дребни, невидими съ просто око частици. И наистина, споредъ съвременната наука, материалната вселена е съставена отъ атоми, които не са прости и недѣлими, както се считаше до неотдавна, представятъ цѣли планетни системи, въ които ролята на планети играятъ електронитѣ. Тѣ са толкова малки, че остава невидими, погледнати и презъ най-прозорливия микроскопъ. Можемъ да си представимъ ~~това~~, каква трѣбва да е онази могъща сила, която е произвела, събрала и съчетала всички тия дребни частици, като ~~х~~ образувала ~~е~~ тѣхъ милиарди свѣтове, които е пуснала въ пространството да се движатъ

соко развити интелектуални и морални качества. Причината се
корени въ следното. Намирайки се подъ внушенията на първи

законъ на самосъхранението, който има предъ видъ изключително

живота и щастieto на отдѣлния индивидъ, човѣкъ неправилно е

изтълкувалъ постановленията на природата. Той ~~е~~ останалъ съ

впечатлението, че неговиятъ личенъ животъ и щастие сѫ най-

важното и най-сщественото въ свѣта, и че всички други сщес-

тва, каквито и да сѫ тѣ, трѣбва да служатъ на неговия животъ,

на неговото лично щастие. Човѣкъ схваналъ това щастие въ

най-материалния му изразъ - да яде, да пие и да се весели,

да се чувствува охолень, и да има свободата да върши всичко

съ неописуема бързина около определени центрове на тежестта. Ала не само това — същата тази сила е почнала да ги населява съ живи и разумни същества, които се интересуватъ отъ нейната работа и се стараятъ да отгатнатъ нейната замисълъ и целъ.

Онова, което е събудило съзнанието на човѣка и го е накарало да трѣгне по пътя на познанието, е една дълбока вътрешна нужда на неговия духъ, вложена у него отъ върховнитѣ закони на живота. Тия закони заставятъ човѣка да се стреми къмъ съвършенство, чрезъ постоянна работа, и наистина, кой би работилъ и се трудилъ, ако не го заставяше гладътъ — тази въпиюща нужда на органическия животъ? Кой би си блъскалъ главата да мисли, кой би се луталъ да ~~мисли~~ вниква въ бъдещето, ако не го заставяха известни сили и събития, които произтичатъ отъ единъ свѣтъ, стоящъ много по-високо въ своитѣ действия отъ физическия? Кой би работилъ да се домогне до по-висшъ духовенъ животъ, ако не съществуваша онѣзи дълбоки потици въ душата, които я каратъ да люби ближнитѣ си? Безъ съмнение, една неотразима нужда на умствения и духовенъ животъ е заставила човѣшкия духъ да излѣзе изъ ограничената си животинска черупка и да започне да мисли и да разсъждава

1
2
3

1, 1, 4 за бъдещето. Тройният живот на човека го е подбудил да се развива в три различни направления. Той почва с физическия живот, като основа, съгражда и развива умствения като среда и пробужда духовния като връх надъ всичко в своята душа.

хв Първоначалният потик към наблюдаване и съзерцаване, колкото и малък да е бил той от първо, колкото и малко да се е съзнавал от човека, е послужил за основа на неговия умствен живот. От това първо начало на знанието, което се е зародило в духа на човека, се е развила човешката култура. Наистина, много култури са погинали, но причината за това е, че ~~х~~ се лишавали от ония безсмъртни елементи, които са насхдна храна за подържане духовния живот на човека. Добрата храна е необходима за подържани на който и да е организъм. Без това ^а качество тя произвежда в органическия свят хилавост, в умствения - заблуждение и мрак, а в духовния - развръщаване на човешките общества и нравствен упадък. Тръбва да се има предъ видъ, че законите на природата са еднакви навсѣкде, в всички области на живота.

Когато се говори за развитие и просвета, подразбира се общъ стремежъ на цѣлия духовенъ ~~х~~ живот

къмъ усъвършенствуване въ доброто. Деятелниятъ духъ на науката иде да поднесе своитѣ услуги на човѣчеството и да му помогне въ трудния подвигъ, който му предстои да извърши, преди да дойде до истинското царство на мира, което Христосъ нарича Царство Божие. Както ~~той~~ самъ казва, това царство е вътре въ насъ, и то ще дойде въ своята сила само когато ~~х-~~демъ напълно готови да го приемемъ. Това царство предполага изчезване на всичко старо, установяване на единъ новъ редъ, който ще бѣде вѣченъ. Преди, обаче, да дойде това време, човѣчеството трѣбва да възтѣржествува надъ физическия свѣтъ. Силата на духа трѣбва да го повдигне и освободи отъ материалното и преходното, което така силно още го държи привързано къмъ земята. Човѣчеството, въ известна смисълъ, прилича на червей, който едвамъ е изпѣлзълъ изподъ земята. Разбира се, че при това състояние, на земята не може да съществува нѣкаква особено висока култура.

Но да се повърнемъ на въпроса. "Истината е кръгъ", казва проф. Бородинъ, а знанието многогълъникъ, вписанъ въ този кръгъ. Всѣка година, всѣки денъ ние умножаваме странитѣ на този многогълъникъ и се приближаваме къмъ кръга. Ние можемъ да го достигнемъ, само когато допуснемъ, като условие,

вѣчността. Значи ли Могава че не трябва да се интересуваме от науката? Разбира се, не. Бинаги е далеч от истината онзи, който упорито се отвърща от нея".

Въ вселената съществуватъ вѣчни условия за възвръщане на умственитѣ и душевни сили. Каква ли дивна картина би се открила предъ нашия умственъ взоръ, ако би могла да се повдигне завесата, която ни отдѣля отъ най-напредналитѣ същества, силни въ мъдростъ, знание и добродетелъ? Макаръ че науката, сама по себе си, не може да измѣни великия редъ въ природата, все пакъ, тя има достатъчно сила да ни убеди да живѣемъ съобразно съ този редъ, тъй като нашия успѣхъ зависи отъ съобразяването съ законитѣ на висшата, разумна природа, които са закони и на нашия животъ. Къмъ това, именно, духътъ ни постоянно се стреми — да се научи да живѣе въ пълната смисълъ, съобразно ~~с~~ законитѣ на своето същество.

За да приключимъ съ въпроса за науката, ще дадемъ едно последно опредѣление. Науката, взета въ най-дълбокъ смисълъ, е произведение на човѣшкия духъ, който е свързанъ съ великия духъ на битието. Въ човѣшкия духъ е вложенъ изначало стремежа да усвои по вътрешенъ пътъ пътекитѣ на истината и да схване законитѣ на природата, за да може да

впрегне енергията ѝ за своите нужди, да положи здрава основа за своето съществуване, развитие и усъвършенствуване в добро и красота — най-възвишеният идеал на разума.

V Следъ това опредѣление на науката, можемъ вече да пристъпимъ къмъ въпроса: кое е полето или областта, въ която науката може да оперира. Това е единъ споренъ въпросъ, по който между учените и философите ~~царватъ най-различни въз-~~ *сочувствуватъ* гледи. Безъ да се спираме на тия спорове и разисквания, ние ще опредѣлимъ ~~направо~~ областта на науката, ~~така~~ *както* ~~ние~~ я познаваме.

Вселенната
Настоящиятъ редъ въ вселенната се управлява отъ три главни и основни закони: *Гравитация*, *Мисълъ* и *Биясъ*.

Законътъ на гравитацията подразбира материята, мисълта подразбира ума, а биясъ подразбира душата. Тия основни закони управляватъ разни области на великия мировъ свѣтъ, които се отличаватъ, както по степенъ на развитие, така и по сѣщина.

Законътъ на мисълта владѣе въ умствения свѣтъ, седалище на мислитѣ, дарбитѣ, способноститѣ и силитѣ на ума. Царството на този законъ е безпредѣлно. То се простира по всички свѣтове и вселени, дето живѣятъ различни същества.

Този законъ е основата на всѣка разумна самостоятелностъ.

Основнитѣ му положения сѣ еднакви навсѣкѣ, безъ изключе-
ние. Разбира се, тѣ се различаватъ по форма и степенъ, но не
и по сѣщина. Тѣй напримѣръ, геометричнитѣ истини, че ѣлото е
равно на своитѣ части, че правата линия е най-късото разстоя-
ние между две точки, че две отсѣчки, равни на ~~една~~ трета, сѣ
равни и помежду си, че точкитѣ, които образуватъ окръжността,
сѣ еднакво отдалечени отъ една централна точка, навсѣкѣ въ

умствения свѣтъ се разбиратъ по единъ и сѣщи начинъ. ~~Тѣ~~
аксиомы не могатъ да се ~~разбиратъ така, както биватъ първично виждани въ войчки~~ *другиче, освенъ както са*
виждавани първично въ нашите
умове. Понятията за добро и зло сѣщо не могатъ да бѣдатъ раз-

бирани иначе, освенъ така, както се диктуватъ отъ върховния
законъ. На оногова, който убие брата си или ограби ближния си,
не може да се гледа другояче, освенъ като на престѣпникъ.

и
Въ която ^и частъ на вселената да се пренесеиъ, нашиятъ
характеръ ще се преценява отъ всички разумни същества по
единъ и сѣщи начинъ; той ще се мѣри съ една и сѣща мѣрка,
сиречъ, съ мѣрката на истината. Злото у кое да е духовно съ-
щество не може да се счита за добро, понеже както доброто,
тѣй и злото иматъ свои отличителни качества, които ги харак-
теризиратъ като такива.

Законът на Биосъ царува въ духовния свѣтъ — изворъ на живота, на чувствителността, на усѣщанията, желанията, чувствата и емоциите на душата, както и силата на волята ѝ да възприема и усвоява онова, което ѝ се диктува отъ вътрешни мотиви.

Изъ недрата на Биосъ произлиза цѣлата органична дейностъ, а тъй също и истинските понятия за добро и зло, за правда и неправда, за любовъ и ненавистъ. Въ границите на този законъ започва нравствената свобода на избора, чрезъ който се определя всѣка духовна дейностъ, отъ какво естество е, и какви качества притежава. Тукъ всѣко разумно и нравствено, ^{съществено} свобода и по свой изборъ решава да посвети живота си въ служене на едни или други начала. Това духовенъ законъ, е едничкиятъ който населява всички свѣтове съ живи същества. Той е, който превръща енергията въ вселената отъ едно състояние въ друго и я впрѣга да служи на душата, за нейното повдигане. Той е, който прѣска благословение навсѣкжде, който пълни сърдцата на всички живи същества съ вѣра и любовъ, съ миръ и радостъ. Биосъ е вѣчната основа на битието, първиятъ и последниятъ въ всичко.

Гравитацията, както споменахме, господствува във
физическата вселена, която е домъ на всички живи същества.
Границитъ на тоя законъ ~~е~~ ^е самата безпредѣлностъ. Отъ ^{къде} ~~къде~~
почва и къде свършва неговото действие, съвременната астро-
номия не е въ състояние да ни каже.

ср 24

Каквито и да са хипотезите на съвременните астрономи за вселената, колкото и да са различни техните схващания върху това, дали тя е крайна, или безкрайна, ние тръбва по необходимост да допуснем, че броят на звездните вселени, действително съществуващи, макаръ и невидими за нас, на дъло е безкраен. Нека си представим, че имаме крилата на единъ ангелъ и че можем, следователно, да излѣземъ вънъ отъ предѣлитъ на нашата ограничена за погледа ни вселена на едно разстояние толкова голѣмо, щото разстоянието, което ни отдѣля отъ най-отдалечената звезда, видима за нашите най-мощни телескопи, да се счита просто като една стъпка въ нашето небоснопхтешествие. Какви ли чудеса на мирозданието биха се открили предъ нашия ^{поглед} ~~зоръ~~? Предъ насъ, може би, щѣха да се откриятъ звездни системи отъ по-високъ редъ. Предъ тяхъ нашите видими небеса биха изглеждали просто като пѣсъчно зрънце край брѣга на океана. Ние, може би, ще пътуваме милиони и милиони години въ разни направления и все пакъ бихме срѣщнали все нови и нови слънца, нови свѣтове, нови вселени, които постепенно ще изплаватъ изъ вѣчността и ще се приближаватъ къмъ насъ. И, може би, тогава ще се попитаме, нѣма ли край, нѣма ли сводъ, нѣма ли небе, което да ни спре? Винаги ли предъ

насъ ще се разкриватъ нови простори? И сигурно тогава ще разберемъ, че сме едва въ предверието на вѣчността, чийто центъръ е на всѣкъде, а окръжността никъде. Наистина, на велики мисли ни навежда вселената съ своята необятност — мисли, които са пълни съ смисълъ за ония, които разбиратъ. И тъй, безпредѣлно е царството на гравитацията, безкраенъ е свѣта на Ума, необятенъ е свѣтъ^{7m} на Биосъ. Тия три свѣта, именно, съ своитѣ сили и субстанции, съ своитѣ закони, които ги управляватъ, съставятъ ~~понякога~~ областта на истинската наука.

Този троенъ съставъ на космичния свѣтъ, въплѣтенъ и въ естеството на човѣка, е причината да се развиятъ въ неговото съзнание понятията за материя, умъ и душа.

Въ случая, веществото ~~предметна~~ формата, Умътъ — силата, душата — животътъ. Тѣзи понятия са станали предметъ на три главни школи или философски системи: материализмъ, който приема материята само за съществена, идеализмъ, който приема само ума за действителенъ, и спиритуализмъ, който приема само духа и душата за абсолютно реални. Всѣка отъ тия философски школи по свой начинъ, тълкува и изяснява явленията въ природата. Науката, обаче, не е отговорна за едностранчиви-
тъ и погрѣшни тълкувания на тия философски школи. Тѣзи три

течения въ умствения свѣтъ упражняватъ, обаче, голѣмо влиание върху обществения животъ, обуславяйки миросгледа на хората въ дадено време. Споредъ това, кое отъ тѣзи учения преобладава, мѣни се съответно и умонастроението на хората. Тѣзи влиания сѫ спорадични. Тѣ се проявяватъ въ известни периоди ~~ко~~ човѣшкото развитие, като взематъ най-различни форми. Умътъ на единъ човѣкъ може да мине и презъ тритъ ~~три~~ влиания. Наклонността ни къмъ едно отъ тия течения ще зависи до голѣма степенъ отъ устройството на нашия умъ, обуславящъ начина на нашето мислене. Именно, френологичнитѣ изследвания показватъ, че ако въ умствената организация на единъ човѣкъ преобладава способността да мисли отвлѣчено, то умътъ ще приеме идеализмъ ~~а~~ за миросгледъ. Ако въ умствената организация на човѣка преобладаватъ наблюдателнитѣ способности ~~и~~ способности, тѣ на обективния умъ ~~и~~ той ще приеме материализма за миросгледъ. Ако пъкъ въ умствената организация на човѣка преобладаватъ хуманнитѣ и морални чувства, той ще приеме спиритуализма за миросгледъ. Или да се изразимъ по-конкретно, на френологиченъ езикъ. Ако преднитѣ ~~и~~ центрове на мозъка, съответствуващи на челнитѣ издадини, сѫ по-развити отъ долнитѣ, ~~и~~ умътъ ~~и~~ клонни къмъ идеализмъ. Ако пъкъ долнитѣ центрове /надъ веждитѣ/ ~~сѫ по-силно развити отъ горнитѣ и преднитѣ~~

сх по-силно развити отъ горнитѣ и преднитѣ, ~~и~~ умътъ ~~и~~ клони къмъ материализмъ. Ако, най-сетне, горнитѣ центрове, локализи-
рани въ коронната частъ на главата, сх по-силно развити отъ
долнитѣ и преднитѣ, ~~и~~ долни центрове, ~~и~~ умътъ ~~и~~ клони къмъ
спиритализмъ.

Науката е показала вече, че каквото и направление
да вземемъ, животътъ ни ще се опредѣли отъ общи и неизмѣнни
закони. Никой не може да живѣе извънъ тия закони. Ето защо,
ако човѣкъ иска да избегне излишнитѣ страдания, трѣбва да се
собразява ^{до} съ изискванията на своя духовенъ животъ, който се
корени много по-дълбоко отъ коя и да е друга душевна дей-
ностъ. И единственото спасение за човѣка отъ превратноститѣ
на този свѣтъ е приобщаването му къмъ оня животъ, който дава
свобода, самостоятелностъ и благородство на характера. Накрай
ще добавимъ, че единъ отъ въпроситѣ, които се разискватъ съ
особенъ интересъ отъ учени и философи, е въпросътъ за харак-
тера и стойността на така нареченитѣ "научни истини". Не е
тайна, че много "истини" въ науката е трѣбвало да рухнатъ
подъ удара на нови научни факти, на нови открития. При това,
съвременната наука има много теории и хипотези, които се
смѣнятъ по-често не презъ вѣкове, а презъ години. Къде е то-

гава, ще попитатъ нѣкои, критериятъ за различаване на онова, което е истинно въ науката, отъ онова що е неистинно и преходно? Още Хаксли е далъ едно правило за преценка на научната истина. То гласи: не давай неограничено съгласие на никакви твърдения, освенъ на онѣзи, чиято истинностъ е тъй очевидна, че сѫ вънъ отъ всяко съмнение.

Като произнасяне на тази първа заповедъ на науката, съмнението се е настанило в нея. Науката го е пренесла отъ седалището на покаянието, дето то е било турено между най-ужаснитъ грѣхове. Тя, обаче, го е поставила на видно мѣсто, ~~и~~ ^{въ} срѣдъ първитъ задължения, които ѝ приписва научната съвестъ. Това съмнение, което науката допуска въ своята работа, и което Гьоте е нарекълъ наученъ скептицизмъ, има обаче стремѣжъ да превъзмогне себе си. То не е онова невѣрие, родено отъ тѣпоумие и невежество, чийто стремѣжъ е само да съществува и да извинява себе си за своята леностъ и равнодушие. Задачата на науката, ~~както вече не веднѣжъ посочихме,~~ ^{и да} ~~изработи~~ прави сжждения и истински възгледи за цѣлокупния животъ, който функционира въ мирозданието. Нашиятъ умъ се нуждае отъ истински идеали, които да му вдѣхнатъ сила да ръководи живота ни въ пътя на знанието и мъдростъта.

ДВАТА ВЕЛИКИ ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕ.

Въ природата има единъ общъ планъ, единъ общъ стре-
 межъ и една обща целъ. Чрезъ тия три нѣща, природата се про-
 явява като едно велико единство, като едно цѣло, чиито части
 сѫ ~~като~~ ^{тѣсно} свързани по силата на едно вътрешно сродство.
 Най-важното за нашия наблюдателенъ умъ е да проследи тази
~~интимна~~ връзка, това тѣсно сродство, което се установява на
 всѣка крачка въ природата. Една отъ най-великитѣ задачи на
 разума е да разбере смисъла на законитѣ и естеството на
 силитѣ, които ~~създаватъ~~ ^{создаватъ} тази пълна хармония, това единство въ
 нейната система. Той ~~трябва~~ ^{трябва} ~~така~~ ^{да} да ни запознае и освѣтли
 чрезъ положителни факти за отношението имъ спрямо насъ,
 разумнитѣ същества. Той ~~трябва~~ ^{трябва} да покаже ~~за~~ ^{за} ~~нашия~~ ^{нашия} ~~законитѣ~~ ^{законитѣ}, които
 се налагатъ ~~на насъ~~ ^{на насъ} и на всички други същества, по силата на ед-
 на вътрешна необходимостъ, ~~отъ~~ ^{кообразно} законитѣ на разумната природа,
 чиито действия по сѣщина оставатъ неизмѣнни. Тия закони и
 сили, съ всичкитѣ условия, които съдържатъ въ себе си, сѫ оня
 краехгъленъ камѣкъ, върху който е положена основата на жи-
 вота. Тукъ, въ недрата на тия условия, душата придобива онази
 тайнствена способностъ, съ помощта на която започва да из-

гражда своето жилище — организма. Чрез него тя започва да проявява своите скрити сили и способности при своето развитие и да се подготвя за една по-висока ^{предстоеща} дейност, ~~която въ~~ ~~бъдеще ѝ предстои~~. Върху тази здрава основа умът може смело да изгради своето положително знание за истината, ~~което е~~ — единствената храна за подържане на неговото съществуване. Върху ~~тази~~ ^а същата основа, и ^{разумният} ~~възникващият~~ ^{на възпитанието} добива сила да гради своя величествен храм. И тук строител ~~е~~ е духът на истината, който вече действа във душата на човечеството. Под покрива на този храм човекът трябва да се възпита в три главни и основни начала: истина, добро и любов. От този храм всички трябва да излизат като благородни граждани на бъдещето царство. И това царство не е далеч. То работи вече във свѣта, пътът за идването му се строи, и рано, или късно, то ще се въдвори на земята. ~~Това царство~~ е царство на истинския дух, царството на правдата. Въ него човекът ще се повдигне над силите и стихии на физическия свѣт и ще ги овладѣе. Той ще съзнае, че не е роден да бъде роб, а свободен; че не е създаден да върви слѣпо, а разумно; че не е роден да се управлява от страстите — едни от неорганизираните, бушващи сили на животинската природа — а

отъ духа на знанието, което ще му донесе миръ и свобода.

Тази велика мисълъ е вече дълбоко проникнала въ човѣшката душа. Човѣчеството съ сигурни крачки се движи къмъ онзи новъ животъ, дето цари пълна свобода, и дето любовта ще бѣде общъ законъ за всички.

Но ~~нека~~ да не мислимъ за постигането на това цар-
ство сж достатѣчни само мечти. Не, хората трѣбва да бѣдатъ дейци, съзнателни работници за изграждане на това велико дѣло. Това е необходимо условие за всички. Защото ясно е, че за да се извърши каквато и да е промѣна и превъзрождение въ човѣшкия животъ, изискватъ се условия, изискватъ се съзнателни усилия, изисква се непреодолимъ стремежъ за постигане на поставената целъ. Ала не стремежъ стихийенъ и инстинктивенъ, а съ опредѣлена насока, очертана отъ човѣшкия разумъ, разполагащъ съ всички придобивки на науката. За да се създадатъ условия, да се предизвикатъ усилията и да се пробудятъ стремежитъ, необходима е енергия, необходима е душевна мощъ, която да е проникната и въодушевена отъ великитъ, заветни цели на живота. Тѣзи цели включватъ, преди всичко, духовното повдигане на членоветъ на обществото, което може да се постигне само при наличността на добра почва, благородни сръдства и